

jim pravijo havke); večje izrastke pa imenujejo šiške in jih natanko ločijo od unih. — Vse te imena poterjuje popolnoma rajniki Cörer v svojem rokopisu „od drevne zarezje,“ le graden loči od belega hrasta ali nitnika (Weise oder Stieleiche) ter pravi: „Pri nas ne ločijo teh dveh hrastov, pa po napak, zakaj graden ima širje perje, želodov je po dvoje ali troje skup brez recljev, les je bolj rujav in krepak, ki se dá rad kalati in je za vse narejščine naj bolji; — nitnik pa je bolj na belo žoltega lesa, enmalo poprej ozeleni ali požene, pa tudi pred zgublja listje, nekaj ožje je od gradnovega; želod posamezno na kratkih repkih ali nitkih viseč rodi in berže od gradna raste. Je tedaj čvetero različnih hrastov“.

Natoroznanske stvari.

Ali stanujejo ljudje v luni in v zvezdah?

Slavni naravoslovec Šleiden prav mikavno dokazuje, da ni mogoče, da bi še kje drugod, kakor le na naši zemlji ljudje ali človeku podobne stvari stanovale.

Luna nima takega ozračja (take atmosfere), katero bi bilo v stanu, tudi naj manjšo rastlino pri življenju ohraniti; kjer zraka ni, ne more nič živega biti. V luni ni nič vode in nobene druge takošne tekočine, ki bi se dala v sopuh spremeniti. V luni tudi ni kislogaza in tudi nobenega družega gaza, ki bi bil v stanu svetlobne žarke lomiti, sploh nobenega gaza, kakor so nam na zemlji znani — tedaj si nikakor ne moremo misliti, da bi bile v luni stvari, ki so človeku podobne.

In ravno tako malo si moremo misliti ljudi v zvezdi, Vesta imenovani, ker tam je zrak tak, da človek, ki bi iz kakega turna padel, bi na tla lahko in rahlo priferkljal kakor peró.

Zvezda, Jupiter imenovana, je v svoji osnovi tako čudna, da smémo reči, da voda v nji je tako trdna, da ondašnje zemlje ne nosi, kakor pri nas ravno narobe zemlja nosi vodo; sicer pa je težna moč v Jupitru tako silna, da to, ker pri nas ima težo le enega funta, vaga v ti zvezdi več kot dva funta.

Še bolj čudno je pa vse v Saturnu, in še bolj v Uranu in Neptunu, kjer ni ne svetlobe ne gor-kote; nasproti pa je v Merkurju in Veneri (Večernica in Danica) taka vročina in svetloba, da ju nobena živa stvar sterpeti ne more.

Po tem takem smo tedaj mi na naši zemlji edini ljudje, ki prebivamo v neskončnem prostoru — imenovanem svet? Na to vprašanje zamore zvezdoslovje z gotovim da! odgovoriti. Naša zemlja je edini kos sveta, v katerem prebivajo ljudje.

Kervavo-rudeča živalica — mati mnogih vraš.

Ne davnej so pri nekem ljubljanskem peku našli kruh, ki je znotraj imel kervavo-rudeče lise. To se je, se vé da, mnogim čudno zdélo, ki so ta kruh vidili, in kdor ni nikoli nič od tiste živalice slišal, katero učeni natoroznanci monas prodigiosa imenujejo, je lahko sumil, da je to kaj strupenega. Zvedeni možje pa so prec vidili kako in kaj.

Ker se kaj tacega utegne tù in tam primeriti, menimo, da ne bo napačno, ako svojim bravcem povémo kaj več od te prečudne živalice, katero bomo po našem rudečo moniko imenovali.

Ni ravno dolgo, kar je ta kervavo-rudeča silo majčkina, le z drobnogledom vidljiva živalica natoroznancem znana, in še dan današnji nista vzrok njeni in nje potovanje po svetu do dobrega odkrita. O tem pa ni dvombe več, da je živalica, in da se posebno tam nahaja, če se v vlažnih hramih ali kletih moka in kak drug živež spravlja in se potem v pečenem kruhu, v kuhanem krompirju, v telečji pečenki itd. po kervavo-rudečih lisah razodeva.

Leta 1847 se je ta živalica prikazala v ravno omenjenih jedilih po severno-zahodni Nemčii noter do Rajna, in mislili so takrat, ker še te prikazni ni ljudstvo poznalo, da je predpotnik kolere. Učeni možje pa, kateri se ne dajo slepariti od nenavadnih stvari, so pravo spoznali in se prepričali, da prečudna monika je star znanec. Že leta 332 pred Kristusovim rojstvom se je prikazala monika ta ob kugi v Rimu in 170 starih mamk so ob glavo djali zato, ker je vražno ljudstvo mislilo, da so one to začarale (zacoprane). Leta 1710 so se te monike prikazale v vlažnih zakristijah na oblatih, in 70 judov je bilo na germadi sožganih zato, ker so jih natolcovali, da so sv. hostije ostrupenili s kristijansko kervjo.

Še več bi zamogli od nedolžnih živalic monik svojim bravcem povedati, pa to je že zadosti, da bojo pravo spoznali, ako bi utegnile tù in tam kruh ali kaj družega okervoviti.

Starozgodovinski pomenki.

Sveto indiško figovo drevo in njega pomen na noriškikh rimskih kamnih.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Dalje.)

Vsega tega ne najdemo ne na eni podobi noriškikh spominkov, na kterih se nam očituje indiški značaj; čeravno ni več izviren, je vendar po duhu indiškega izobražen, zakaj, kar ostroumni Ritter ¹⁾ pravi od spremena jezika in običajev („po preseljevanji se narejajo novi narodi iz poprejšnih jednorodnih, ker po spreminu podnebja in vsega življenja se spreminjajo tudi jezik in šege njih“), to tudi velja od izdelkov duha, bodi si v slikarstvu ali v podobarstvu.

Kdor le enmalo pozna rimsko umetnost, se bo prepričal, da na vsih zgodovinskih spominkih, na kterih niso hotli pravih podob vpodobljati, so vse podobe po gerški vstvarjene. Primerjajmo sedaj podobe na rimskih spominkih in rad bi poznal umetnika, kateri v njih gerški značaj zapazi.

„Vsaki narod — pravi visokoučeni kardinal Wiseman — si v umetnosti stvari idealni značaj. Celó Egipčani so si mislili po svojem lepoto, ktera je Francozu Champollionu neskončno dopadla, čeravno izverstni umetniki pred temi podobami brez nadušenja stojijo“.

Vendar tudi oblike egiptiške umetnosti niso brez vsake vrednosti, ker v njih najdemo doveršenost tistih načel, ktere je vodil duh egiptiškega naroda. Ako človek stopi v monakovsko Glyptotheko, in tam pogleda egiptiške marmorske podobe, na prvi pogled v njih zapazi gerški značaj. In učeni poznatelj umetnosti, kakor Cockerell, Wagner itd. pravijo, da so te podobe čisto slične podobam iz Periklesovega veka. Obraz je v vsih enak; v njem se najde enaka postava razmer in enaka sestava anatomskega izraza. Umetniki so povsod abstraktno formo narodnih obrazov (Nationalzügen) pred očmi imeli in po tih podobe stvarili ²⁾. In ta vlastovitost se tudi nahaja v podobah noriškikh spominkov, tako, da reči smemo: ti spominki so predstavnik narodne umetnosti noriškikh Slovincov.

Toliko smo hotli o umetnosti noriškikh spominkov govoriti, da tudi ta vstane, kot priča za naše terdenja ³⁾.

(Konec sledi.)

¹⁾ Ritter „Vorhalle“ str. 310.

²⁾ „Zusammenhang der Ergebnisse“ etc., nemško izdanje dr. Haneberga, str. 196. Primeri s temi besedami Thiersch „Ueber die Epochen der bildenden Kunst unter den Griechen“, 2. Abhandlung. München 1819, str. 59.

³⁾ Umetnost je pismenka bogocastja, verozakona. Ker slovanska basen ima indiški značaj, tedaj tudi umetnost verozakonska v prvotnih svojih oblikah očituje indiški značaj. Toliko memogredé o ti stvari. Obilniše v svojih bukvah. Pis.